

Η πατροκτονική κοινωνία (Μητροπολίτης Μαυροβουνίου και Παραθαλασσίας Αμφιλόχιος Ράντοβιτς)

/ [Πεμπτουσία](#)

Η εποχή μας διακρίνεται από μια χωρίς προηγούμενο στην ιστορία ανταρσία εναντίον κάθε είδους αυθεντίας και «κηδεμονίας». Κάθε αυθεντία θρησκευτική ή ηθική, κοινωνική ή οικογενειακή, αμφισβητείται και συγκλονίζεται από βαθιά κρίση. Η καθολική αυτή κρίση περιέλαβε και την παιδαγωγική, τις αξίες της και τους στόχους της. Και εδώ επίσης όλα αμφισβητούνται σύμφωνα με τον γνωστό παιδαγωγό Πωλ Λαγκράν. «Έχει κανείς την εντύπωση», λέει, «ωσάν η ανθρωπότητα να έχει διακόψει τους δεσμούς της και να έχει ριχτεί σε μια τεράστια περιπέτεια της οποίας δεν διακρίνεται ούτε το έδαφος στο οποίο εκτυλίσσεται, ούτε οι επιδιωκόμενοι σκοποί της»[1]. Η αυθεντία έγινε σύμβολο βίας και καταναγκασμού. «Τί είναι μία αυθεντία, τί είναι ένας Θεός; Και το ένα και το άλλο είναι μια εικόνα του Πατέρα και εκπληρώνει εξ ορισμού μια καταπιεστική λειτουργία»[2], γράφτηκε στους τοίχους της Σορβόννης κατά τις φοιτητικές ταραχές, το Μάιο του 1968.

Προφανώς, μια από τις βασικές ιδιότητες της ανταρσίας αυτής είναι το πατροκτόνο πνεύμα, σε μια ευρύτερη έννοια. Και ο Φρόντ, επίσης, θεωρεί ότι πίσω από αυτή την αντίδραση κρύβεται το Οιδιπόδειο σύμπλεγμα· η κρυφή, δηλαδή, επιθυμία του παιδιού ν' αφανισθεί ο πατέρας σαν αντίζηλος στη σχέση με τη μητέρα. Αποδίδοντας στον ελληνικό μύθο, τον καλλιτεχνικά διαμορφωμένο στις τραγωδίες του Σοφοκλή, σημασία καθολικής αρχής, ισχυρίζεται ο Φρόντ ότι στο σύμπλεγμα αυτό αντανακλάται το «υποσυνείδητο» όλης της ανθρωπότητας. Η κρυφή αυτή δίψα πατροκτονίας με την οποία ο Φρόντ εξηγεί τη libido διευρύνεται ακόμη περισσότερο με την ιδέα του «Σαδιστή πατέρα», ο οποίος σαν φορέας της βίας επαπειλεί το πρόσωπό «μου» και την ακεραιότητά του και συνεπώς πρέπει να εκμηδενισθεί για να μπορέσω να υπάρξω «εγώ». Η ίδια ιδέα, μεταφερόμενη σε κάθε αυθεντία και ιδιαίτερα στο Θεό ως πηγή κάθε αυθεντίας επομένως και της παιδαγωγικής, αποκτά έτσι μεταφυσική σημασία και εκφοβιστικές διαστάσεις. Δίνεται η εντύπωση ότι η ατομική βόμβα εξερράγη πρώτα μέσα στον άνθρωπο και αμέσως μετά στη Χιροσίμα. Ναι μεν είναι έτσι, αλλά μέσα στον εσωτερικό πνευματικό και ψυχικό χώρο του ανθρώπου συμβαίνει πρωτίστως μια διαρκής διεργασία που συγκλονίζει κατά τρόπο αόρατο όλα τα στρώματα και την υφή της ψυχής, τόσο στο ατομικό, όσο και στο συλλογικό πεδίο. Αυτός ο σεισμός εμφανίζεται μ' έναν ιδιαίτερο τρόπο μέσ' από την σύγχρονη αθεία και εκκοσμίκευση, ιδιαίτερα όμως μέσ' από την επαναστατική τρομοκρατία που προσλαμβάνει στις μέρες μας παγκόσμιες διαστάσεις. Η εκκοσμίκευση της εποχής μας, ιδίως εκείνη του αθεϊστικού τύπου, όχι μόνον αρνείται τις κληρονομημένες

κοινωνικές δομές, αλλά κηρύσσει το Θεό αίτιο όλων των απανθρωποποιητικών κληρονομικών δομών. Η ιδέα περί του Θεού φαίνεται εδώ σαν αποκορύφωμα της αλλοτρίωσης του ανθρώπου απ' τον εαυτό του. Έτσι, ο σύγχρονος «απελευθερωτικός» αθεϊσμός ιδίως εκείνος μετά τον Έγελο, τον Μαρξ και τον Φρόϋντ εκλαμβάνει τη σχέση Θεού και ανθρώπου σαν σχέση «Κυρίου» και «δούλου». Η ιδέα του Θεού αποτελεί το αποκορύφωμα όλων των απαγορεύσεων και κάθε είδους υποτελείας. Ο Θεός και ο Καίσαρας είναι εικόνα ο ένας του άλλου· γι' αυτό βασική ανάγκη του ανθρώπου είναι η απελευθέρωσή του απ' αυτούς τους δύο και από οτιδήποτε προέρχεται απ' αυτούς.

Το πρόβλημα αυτό είναι βαθύτατο και σοβαρότατο τόσο, ώστε δεν μπορούμε να το αντιπαρέλθουμε εύκολα. Το πατροκτόνο πνεύμα είτε αναφέρεται στο Θεό, είτε στους γονείς, είτε σε οποιαδήποτε αυθεντία και αξία του παρελθόντος, εκδηλώνεται συνειδητά ή υποσυνείδητα με πολλούς και ποικίλους τρόπους. Πού να βρει κανείς τις ρίζες και τις αιτίες του; Αποτελούν ολόκληρο σύμπλεγμα και είναι δυσδιάκριτες διότι αγγίζουν όλα τα ιστορικά δεδομένα της ύπαρξης του ανθρώπου. Εμείς, εδώ, θα περιορισθούμε μόνο στα βασικά μοτίβα, στις ρίζες της καταστρεπτικής αυτής ορμής και στο πώς να σωθούμε απ' αυτήν όπως μας αποκαλύπτει, η βιβλική φιλοσοφία της ζωής και η εμπειρία η βασισμένη σ' αυτήν.

(συνεχίζεται)

[1] Paul Lagran, Yrod u Permanento Obrazovanje, Beograd 1967, σ.19.

[2] O. Clement, Η θεολογία μετά τον «Θάνατο του Θεού», Αθήνα 1973 σ. 70.